

RAQAMLI TEXNOLOGIYALAR RIVOJLANGAN SHAROITDA BUXGALTERIYA HISOBINI TRANSFORMATSIYA QILISH: DOLZARB MUAMMOLAR VA RIVOJLANISH ISTIQBOLLARI

i.f.d., prof. **Ochilov Ilyos**

Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti

ORCID: 0000-0002-3350-0891

ilyos040171@gmail.com

Annotatsiya. Ushbu maqola raqamli texnologiyalar asosida buxgalteriya hisobining modernizatsiyasini o'rganadi. Buxgalteriya hisobi sohasidagi innovatsiyalar, asosan, raqamli tizimlarning joriy etilishi va avtomatlashtirilgan jarayonlarning samaradorligini oshirishga qaratilgan. Maqolada buxgalteriya hisobining raqamli transformatsiyasi jarayonidagi asosiy muammolar va imkoniyatlar tahlil qilinadi. Shuningdek, raqamli texnologiyalar, jumladan sun'iy intellekt, bulutli tizimlar va blokcheyn texnologiyalari orqali buxgalteriya amaliyotining samaradorligini oshirish, xatoliklarni kamaytirish, va vaqtni tejash imkoniyatlari ko'rib chiqiladi. Maqolada buxgalteriya hisobining raqamli inqilobi sharoitida yuzaga kelgan muammolar, xususan, texnologik to'siqlar, malakali mutaxassislarning yetishmasligi va tizimlar o'rtasidagi moslashuv muammolari batafsil yoritiladi. Shu bilan birga, ushbu yangi texnologiyalarning imkoniyatlari, innovatsion yechimlar va kelajak istiqbollari hamda buxgalteriya tizimlarining modernizatsiyasiga qo'yiladigan talablar o'rganiladi. Maqola natijalari, ayniqsa, buxgalteriya hisobining raqamli tizimlar bilan integratsiyasi jarayonidagi o'zgarishlarni chuqur tahlil qilishga va ilmiy-amaliy takliflar berishga yo'naltirilgan.

Kalit so'zlar: raqamli transformatsiya, buxgalteriya hisobi, innovatsion texnologiyalar, avtomatlashtirish, blokcheyn, sun'iy intellekt, moliyaviy hisobot, kiberxavfsizlik, bulutli hisoblash, raqamli iqtisodiyot, buxgalteriya axborot tizimi, raqamlashtirish.

ТРАНСФОРМАЦИЯ БУХГАЛТЕРСКОГО УЧЕТА В УСЛОВИЯХ СОВРЕМЕННЫХ ЦИФРОВЫХ ТЕХНОЛОГИЙ: АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ

д.э.н., проф. **Очилов Ильёс**

Ташкентский государственный экономический университет

Аннотация. В данной статье рассматривается модернизация бухгалтерского учёта на основе цифровых технологий. Инновации в области бухгалтерского учёта в основном направлены на внедрение цифровых систем и повышение эффективности автоматизированных процессов. В статье анализируются основные проблемы и возможности цифровой трансформации бухгалтерского учёта. Особое внимание уделяется таким цифровым технологиям, как искусственный интеллект, облачные системы и блокчейн, которые способствуют повышению эффективности бухгалтерской деятельности, снижению числа ошибок и экономии времени. Также подробно рассматриваются проблемы, возникающие в условиях цифровой революции бухгалтерского учёта, включая технологические барьеры, нехватку квалифицированных специалистов и проблемы адаптации между системами. Наряду с этим, исследуются возможности новых технологий, инновационные решения и перспективы развития, а

также требования, предъявляемые к модернизации бухгалтерских систем. Результаты статьи направлены на глубокий анализ изменений, происходящих в процессе интеграции бухгалтерского учёта с цифровыми системами, и формулирование научно-практических рекомендаций.

Ключевые слова: цифровая трансформация, бухгалтерский учёт, инновационные технологии, автоматизация, блокчейн, искусственный интеллект, финансовая отчётность, кибербезопасность, облачные вычисления, цифровая экономика, информационные бухгалтерские системы, цифровизация.

TRANSFORMATION OF ACCOUNTING IN THE CONTEXT OF ADVANCED DIGITAL TECHNOLOGIES: CURRENT PROBLEMS AND DEVELOPMENT PROSPECTS

DSc, prof. **Ochilov Ilyos**
Tashkent State University of Economics

Abstract. This article explores the modernization of accounting based on digital technologies. Innovations in the field of accounting are primarily aimed at the implementation of digital systems and increasing the efficiency of automated processes. The study analyzes the key challenges and opportunities involved in the digital transformation of accounting. Special attention is paid to digital technologies such as artificial intelligence, cloud computing, and blockchain, which contribute to enhancing the efficiency of accounting practices, reducing errors, and saving time. The paper also thoroughly examines the challenges that arise during the digital revolution in accounting, including technological barriers, the shortage of qualified specialists, and issues related to system interoperability. At the same time, the potential of new technologies, innovative solutions, future prospects, and the requirements for modernizing accounting systems are discussed in detail. The findings of the study are particularly focused on a comprehensive analysis of the changes occurring during the integration of accounting with digital systems and on providing scientific and practical recommendations.

Keywords: digital transformation, accounting, innovative technologies, automation, blockchain, artificial intelligence, financial reporting, cybersecurity, cloud computing, digital economy, accounting information systems, digitalization.

Kirish.

Buxgalteriya hisobi sohasidagi raqamli transformatsiya – bu hozirgi kunda global miqyosda yuz berayotgan muhim o'zgarishlardan biridir. Raqamli texnologiyalar, masalan, sun'iy intellekt, blokcheyn, va bulutli tizimlar, buxgalteriya amaliyotlarini avtomatlashtirish va yanada samarali qilish imkoniyatini yaratadi. Bu texnologiyalar buxgalteriya tizimlarining yanada shaffof, tezkor va xatoliklardan holi bo'lishini ta'minlaydi. Raqamli texnologiyalarning joriy etilishi buxgalteriya hisobining imkoniyatlarini kengaytiradi va ushbu jarayonlarda yangi, ilg'or yechimlarni taqdim etadi.

Buxgalteriya hisobi, o'zining tabiati bilan, ma'lumotlarni to'plash, tahlil qilish va hisobot berish jarayonlarini o'z ichiga oladi. Shuning uchun raqamli texnologiyalar ushbu sohada samaradorlikni oshirishda muhim rol o'ynaydi. Avtomatlashtirilgan tizimlar va sun'iy intellekt yordamida buxgalteriya operatsiyalari yanada aniqroq va tezroq amalga oshirilmoqda. Bu, o'z navbatida, vaqtni tejash, xatoliklarni kamaytirish va hisob-kitoblarni tezlashtirishga yordam beradi.

Ammo, raqamli texnologiyalarning buxgalteriya hisobiga ta'siri nafaqat imkoniyatlarni, balki ba'zi muammolarni ham keltirib chiqaradi. Bunga texnologik to'siqlar, yangi tizimlarga moslashishning murakkabligi, va mutaxassislarning malakasizligi kabi masalalar kiradi. Shuningdek, raqamli tizimlarning joriy etilishi bilan birga, buxgalteriya sohasidagi yangi xavf-xatarlar va xatoliklar ham paydo bo'ladi.

Maqolaning asosiy maqsadi – raqamli texnologiyalarning buxgalteriya hisobining modernizatsiyasidagi muammolar va imkoniyatlarni tahlil qilish. Shuningdek, buxgalteriya tizimlarining raqamli transformatsiya jarayonida qanday innovatsion yechimlar, imkoniyatlar va yutuqlar mavjudligini o'rganishdir. Tadqiqotda raqamli texnologiyalarning buxgalteriya amaliyotiga ta'siri, ushbu jarayonlarda yuzaga keladigan asosiy muammolar va ulardan qanday chiqish yo'llari mavjudligi haqida batafsil ma'lumot beriladi.

Adabiyotlar sharhi.

Buxgalteriya hisobining raqamli transformatsiyasi, so'nggi yillarda juda ko'plab tadqiqotlar va ilmiy izlanishlarga sabab bo'ldi. Xalqaro miqyosda bu sohada amalga oshirilgan tadqiqotlar, raqamli texnologiyalarning buxgalteriya tizimlariga qanday ta'sir qilishi, ularning samaradorlikni oshirishi va vaqtni tejashdagi rolini ko'rsatadi.

Bir nechta ilmiy ishlar raqamli texnologiyalar, masalan, sun'iy intellekt (AI) va blokcheyn texnologiyalarining buxgalteriya hisobidagi ahamiyatini o'rganishga qaratilgan. Sun'iy intellekt buxgalteriya jarayonlarini avtomatlashtirish, xatoliklarni kamaytirish va hisobotlarni tezlashtirishda samarali vosita sifatida taqdim etilgan.

Misol uchun, Hasanning (2022) tadqiqotlarida: "Sun'iy intellekt yordamida buxgalteriya sohasida ko'plab jarayonlarning tezlashtirilishini va aniqligini oshirish" mumkinligini ko'rsatgan. Ular buxgalteriya amaliyotlari uchun sun'iy intellektning qo'llanishini tasvirlab, tizimlarning ishlash tezligini 40% ga oshirishga erishilganini ta'kidlashadi.

Shuningdek, blokcheyn texnologiyasi haqida ham bir qator tadqiqotlar mavjud. "Blokcheyn texnologiyasi buxgalteriya hisobining shaffofligini ta'minlash, ma'lumotlar xavfsizligini oshirish va operatsiyalarni tasdiqlashda ishonchlilikni yaratishda muhim rol o'ynaydi". Buxgalteriya tizimlarida blokcheynning qo'llanishi Abad-Segura va Infante-Moroning (2021) tadqiqotlarida: Moliyaviy hisobotlar va tranzaksiyalarni tekshirishda blokcheynning samaradorligini ko'rsatgan.

O'zbekiston sharoitida, buxgalteriya hisobining raqamli transformatsiyasiga oid ilmiy ishlar cheklangan bo'lsa-da, ba'zi mahalliy tadqiqotchilar ham bu sohada izlanishlar olib bormoqda. Xo'jabekova (2024) o'zining maqolasida O'zbekistondagi buxgalteriya tizimlarining raqamli transformatsiya jarayonlarini tahlil qilgan. Tadqiqotda, raqamli tizimlar joriy etilishining muammolari, masalan, malakali mutaxassislarning yetishmasligi va texnologik to'siqlar, alohida ta'kidlangan.

Bundan tashqari, buxgalteriya hisobining modernizatsiyasida yuzaga kelgan yangi xavf-xatarlar va xavfsizlik masalalari ham tadqiqot obyekti bo'lgan. Sultan, Ruhi va Lakhani (2023): raqamli texnologiyalar yordamida buxgalteriya tizimlarining modernizatsiyasi bilan birga, kiberxavfsizlik masalalarining kuchayishi zarurligini ta'kidlagan.

Tadqiqot metodologiyasi.

Maqolada buxgalteriya hisobining raqamli transformatsiyasi jarayonini o'rganish uchun bir nechta metodologik yondashuvlar qo'llaniladi. Tadqiqotning asosiy maqsadi – raqamli texnologiyalar asosida buxgalteriya tizimlarining modernizatsiyasini chuqur tahlil qilish, mavjud muammolarni aniqlash va imkoniyatlarni o'rganishdir. Tadqiqotda amaliy va nazariy yondashuvlarning kombinatsiyasi qo'llaniladi.

1. Analitik yondashuv

Tadqiqotda analitik yondashuv asosiy metodlardan biri sifatida tanlangan. Bu yondashuv, mavjud ilmiy adabiyotlarni tahlil qilish va mavjud ma'lumotlarga asoslangan xulosalar chiqarishga yordam beradi. Analitik yondashuv orqali raqamli texnologiyalar va buxgalteriya hisobining o'zaro aloqasi, uning modernizatsiyasi va amaliyotdagi ta'siri o'rganiladi. Shuningdek, sun'iy intellekt, blokcheyn va bulutli tizimlarning buxgalteriya hisobida qo'llanishi batafsil tahlil qilinadi.

2. Solishtirish metodi

Solishtirish metodi yordamida, an'anaviy buxgalteriya tizimlari va raqamli tizimlar o'rtasidagi farqlarni ko'rsatish mumkin. Tadqiqotda solishtirish orqali buxgalteriya tizimlarining joriy etilgan raqamli texnologiyalar yordamida qanday o'zgarishini ko'rish va taqqoslash rejalashtirilgan. Ushbu metod orqali tizimlar o'rtasidagi samaradorlik, xatolik darajasi va vaqtni tejash imkoniyatlari tahlil qilinadi.

3. Statistik tahlil

Tadqiqotda statistik tahlil usuli ham qo'llaniladi. Buxgalteriya hisobining raqamli transformatsiyasi jarayonida yuzaga kelgan o'zgarishlarni, jumladan tizimning samaradorligi va texnologiyalarning ta'sirini o'lchash uchun statistik metodlar va anketalar yordamida ma'lumotlar to'planadi. Ushbu metodda olingan natijalar buxgalteriya tizimlarining samaradorligini oshirishda raqamli texnologiyalarning o'rni haqida xulosalar chiqarishga imkon beradi.

4. So'rovnoma va ekspert intervyulari

Tadqiqotda buxgalteriya hisobining raqamli tizimlariga oid amaliy tajribani o'rganish uchun so'rovnoma va ekspert intervyulari olib boriladi. Buxgalteriya sohasidagi mutaxassislar va tashkilotlarning rahbarlaridan olingan fikrlar, tizimning joriy etilishida yuzaga kelgan muammolarni va imkoniyatlarni tushunishga yordam beradi. So'rovnomalar va intervyular orqali, buxgalteriya tizimlarining joriy etilishi bilan bog'liq tajriba va fikrlar to'planadi.

5. Kvalitativ tahlil

Buxgalteriya tizimlarining modernizatsiyasi jarayonidagi sifatli o'zgarishlarni o'rganish uchun sifatli tahlil usuli ham qo'llaniladi. Tadqiqotda, raqamli texnologiyalar yordamida buxgalteriya tizimlarining ishlash tezligi, xatoliklar darajasi, va umuman amaliyotdagi samaradorlikni qanday o'zgarishini sifatli tahlil qilish ko'zda tutilgan.

6. Case-study (Hodisa tadqiqoti)

Raqamli texnologiyalarning buxgalteriya hisobiga ta'siri bo'yicha alohida tashkilotlarda o'tkazilgan case-study metodidan ham foydalaniladi. Bu metod, buxgalteriya tizimlarining raqamli transformatsiyasi jarayonida yuzaga kelgan muammolar va o'zgarishlarni batafsil o'rganishga yordam beradi. Case-study asosida tashkilotlarning aniq misollaridan foydalanib, tizimlar o'rtasidagi farqlar va samaradorlikni ko'rsatuvchi tadqiqotlar olib boriladi.

7. Raqamli vositalar va dasturlar

Tadqiqot jarayonida raqamli vositalar va dasturlar yordamida to'plangan ma'lumotlar tahlil qilinadi. Bu dasturlar, jumladan, buxgalteriya tizimlarini avtomatlashtirish va ma'lumotlarni tahlil qilishda ishlatiladigan vositalar (masalan, ERP tizimlari, X accounting software) bo'ladi. Ushbu vositalar yordamida buxgalteriya hisobining samaradorligi va raqamli texnologiyalar yordamida amalga oshirilgan o'zgarishlar ko'rsatiladi.

Tahlil va natijalar muhokamasi.

Buxgalteriya hisobining raqamli transformatsiyasi jarayonida yuzaga keladigan muammolar bu sohadagi muvaffaqiyatni ta'minlashda katta to'siq bo'lishi mumkin. Raqamli texnologiyalarni joriy etishning asosiy maqsadi – samaradorlikni oshirish, xatoliklarni kamaytirish va jarayonlarni tezlashtirishdir. Biroq, bu jarayon ko'plab texnologik, tashkiliy va inson resurslari bilan bog'liq muammolarni keltirib chiqarishi mumkin.

1) Texnologik to'siqlar

Raqamli texnologiyalarni buxgalteriya tizimlariga joriy etish, ba'zan texnologik to'siqlarga duch kelishi mumkin. Ko'plab tashkilotlar, ayniqsa kichik va o'rta biznes sub'ektlari, zamonaviy raqamli vositalarni joriy etish uchun zarur bo'lgan infrastrukturaga ega emaslar. Eski tizimlar va texnik jihozlar yangi texnologiyalarni qo'llab-quvvatlamasligi mumkin. Bu esa tizimning samarali ishlashini va yangi texnologiyalarga moslashishni qiyinlashtiradi.

Bundan tashqari, mavjud buxgalteriya tizimlari ko'pincha bir-biriga mos kelmaydi va buxgalteriya jarayonlarini avtomatlashtirishda qiyinchiliklar yaratadi. Masalan, turli platformalar o'rtasidagi ma'lumot almashinuvi va integratsiya jarayonlari muammolarni

keltirib chiqarishi mumkin. Bunday holatda, yangi tizimlarni o'rnatish va ularni eski tizimlar bilan integratsiya qilishning murakkabligi tashkilotlarni qiyin ahvolga solishi mumkin.

2) Inson resurslari bilan bog'liq muammolar

Buxgalteriya hisobining raqamli transformatsiyasi ko'plab yangi bilimlarni va ko'nikmalarni talab qiladi. Buxgalteriya sohasidagi mutaxassislarning ko'pchiligi yangi texnologiyalarni o'zlashtirishda qiynalishi mumkin. Bu, ayniqsa, ilg'or texnologiyalardan foydalanishga tayyor bo'lmagan tashkilotlarda sezilarli darajada muammolarga olib keladi.

Raqamli tizimlar joriy etilishi bilan birga, buxgalteriya mutaxassislarning malakasi va bilim darajasi yangi talablar bilan uyg'unlashishi kerak. Malakali xodimlar yetishmasligi va mavjud kadrlar malakasini oshirish uchun zarur bo'lgan resurslar (seminarlar, treninglar, kurslar) tashkilotlarga qo'shimcha xarajatlar olib kelishi mumkin. Shuningdek, buxgalteriya hisobi mutaxassislari orasida raqamli texnologiyalarga nisbatan qarshilik ham yuzaga kelishi mumkin.

3) Xavfsizlik va maxfiylik muammolari

Raqamli texnologiyalar yordamida ma'lumotlar tez va oson ishlanadi, ammo bu jarayonlar xavfsizlik va maxfiylikni ta'minlashda yangi xavflarni keltirib chiqaradi. Ma'lumotlar bazalari va onlayn tizimlar haqida gapirganda, kiberxavfsizlik masalalari alohida muhim ahamiyatga ega bo'ladi.

Buxgalteriya tizimlarining raqamli formatga o'tishi bilan, ular kiberhujumlar va ma'lumotlarni o'g'irlash xavfini oshiradi. Bu, ayniqsa, moliyaviy va maxfiy ma'lumotlarga ega bo'lgan tashkilotlar uchun katta xavf tug'diradi. Raqamli tizimlarga o'tishda maxfiylikni ta'minlash va tizimni himoya qilish uchun qo'shimcha xavfsizlik choralari talab etiladi.

4) Moliya va resurslar yetishmasligi

Buxgalteriya tizimlarini raqamli transformatsiya qilish uchun kerakli moliyaviy resurslar va vaqtni ajratish ko'plab tashkilotlar uchun muammoli bo'lishi mumkin. Raqamli tizimlarning joriy etilishi juda katta sarmoyalarni talab qiladi, shu jumladan dasturiy ta'minotlar, yangi texnologiyalar va infrastrukturani yangilash uchun. Bu jarayonning yuqori xarajatlari kichik va o'rta bizneslar uchun to'siq bo'lishi mumkin.

Bundan tashqari, raqamli transformatsiya jarayonida mavjud tizimlarning bir qismini modernizatsiya qilish yoki butunlay yangilash talab qilinadi. Bu, o'z navbatida, qo'shimcha xarajatlarni va vaqtni talab etadi. Buxgalteriya tizimlarini modernizatsiya qilish uchun zarur bo'lgan resurslar mavjud bo'lmasligi mumkin, bu esa tashkilotlar uchun katta iqtisodiy to'siq bo'lishi mumkin.

5) Normativ-huquqiy muammolar

Raqamli texnologiyalarni buxgalteriya hisobiga joriy etishda normativ-huquqiy asoslar ham muhim o'rin tutadi. Ko'plab mamlakatlarda, shu jumladan O'zbekistonda, raqamli texnologiyalar va ularning buxgalteriya tizimlariga ta'siri haqida aniq qonunlar va me'yoriy hujjatlar mavjud emas. Raqamli tizimlar joriy etilganda buxgalteriya hisobining qonuniy talablariga muvofiqligini ta'minlash muammoli bo'lishi mumkin.

Shuningdek, raqamli tizimlar orqali ma'lumotlar almashinuvi va ularga kirish huquqlari tartibga solinmagan bo'lishi mumkin, bu esa xatoliklar va noqonuniy harakatlarga olib kelishi mumkin. Buxgalteriya tizimlarining huquqiy asoslarini yangilash va raqamli texnologiyalar bilan moslashtirish zarur.

Imkoniyatlar

Buxgalteriya hisobining raqamli transformatsiyasi nafaqat muammolar, balki bir qancha imkoniyatlarni ham yaratadi. Raqamli texnologiyalarni joriy etish buxgalteriya tizimlarini samarali va tezkor qilishga, xatoliklarni kamaytirishga, va yangi imkoniyatlarni yaratishga yordam beradi. Raqamli transformatsiya jarayonida yuzaga keladigan asosiy imkoniyatlar quyidagilardir:

1. Samaradorlikning oshishi

Raqamli texnologiyalarni buxgalteriya tizimlariga joriy etishning eng muhim imkoniyatlaridan biri – jarayonlarning samaradorligini oshirishdir. Sun'iy intellekt (AI), blokcheyn, bulutli hisoblash va avtomatizatsiya kabi texnologiyalar buxgalteriya jarayonlarini tezlashtiradi va xatoliklarni kamaytiradi. Masalan, hisob-kitoblar va hisobotlarni avtomatlashtirish orqali vaqt tejash mumkin, bu esa buxgalteriya sohasidagi xodimlarning ish yukini sezilarli darajada kamaytiradi.

Raqamli tizimlar yordamida hisobotlarni real vaqt rejimida yaratish va monitoring qilish mumkin, bu esa buxgalteriya sohasida tezkor va to'g'ri qarorlar qabul qilish imkonini yaratadi. Shuningdek, tizimlar o'z-o'zini tekshirish va qayta hisoblash orqali xatoliklarni kamaytirishga yordam beradi, bu esa hisobotlarning aniqligini oshiradi.

II. Ma'lumotlar xavfsizligini oshirish

Raqamli texnologiyalar buxgalteriya hisobining xavfsizligini oshirish uchun yangi imkoniyatlar yaratadi. Blokcheyn texnologiyasi, masalan, ma'lumotlar bazalarining yaxlitligini va shaffofligini ta'minlaydi. Har bir tranzaksiya yoki ma'lumot blokda saqlanadi, bu esa ularning o'zgartirilmasligini va xavfsizligini ta'minlaydi.

Shuningdek, bulutli texnologiyalar yordamida ma'lumotlar xavfsizligini ta'minlash osonlashadi, chunki ma'lumotlar markazlarida saqlanadi va ularni himoya qilish uchun yuqori darajadagi xavfsizlik choralari mavjud bo'ladi. Bu, ayniqsa, moliyaviy hisobotlar va maxfiy ma'lumotlar bilan ishlovchi tashkilotlar uchun muhim imkoniyat yaratadi.

III. Real vaqtda ma'lumotlarni tahlil qilish

Raqamli texnologiyalar yordamida buxgalteriya tizimlari real vaqtda ma'lumotlarni tahlil qilish imkoniyatiga ega bo'ladi. Masalan, ERP tizimlari orqali barcha buxgalteriya operatsiyalari real vaqtda kuzatilishi mumkin. Bu tashkilotlarga moliyaviy holatini va faoliyatini doimiy ravishda nazorat qilish imkoniyatini beradi.

Real vaqtda tahlil qilish orqali tashkilotlar daromad va xarajatlarni yanada aniqroq kuzatishi mumkin. Bu, o'z navbatida, moliyaviy rejalashtirish va boshqaruvda tezkor qarorlar qabul qilish imkonini beradi. Raqamli tizimlar yordamida ma'lumotlar tezda qayta ishlanadi va natijalar tashkilot rahbarlariga taqdim etiladi.

IV. Resurslarni tejash

Raqamli texnologiyalar yordamida buxgalteriya tizimlarini avtomatlashtirish va soddalashtirish resurslarni sezilarli darajada tejash imkoniyatini yaratadi. Buxgalteriya hisobining raqamli tizimlari xodimlar va vaqt sarfini kamaytiradi. Shuningdek, buxgalteriya jarayonlarining avtomatlashuvi bilan qiyin va vaqt talab qiladigan vazifalar avtomatik ravishda bajariladi.

Bundan tashqari, raqamli tizimlar yordamida tashkilotlar uchun xarajatlarni kuzatish va nazorat qilish osonlashadi. Buxgalteriya tizimlarining avtomatlashuvi natijasida, texnologiyalar orqali mavjud resurslardan samarali foydalanish va mablag'larni tejash mumkin bo'ladi.

V. Qaror qabul qilishning yaxshilanishi

Raqamli texnologiyalar, ayniqsa, ma'lumotlarni tahlil qilish va real vaqt rejimida hisobotlarni yaratish orqali qaror qabul qilish jarayonini yaxshilaydi. Tashkilotlar raqamli tizimlar yordamida aniq, ishonchli va tezkor ma'lumotlarga ega bo'ladi. Bu esa moliyaviy boshqaruv va qaror qabul qilish jarayonlarini yanada samarali qiladi.

Buxgalteriya tizimlari yordamida tashkilotlar o'z moliyaviy holatini, shuningdek, xarajatlarni, daromadlarni va boshqa muhim moliyaviy ko'rsatkichlarni tezda kuzatish imkoniga ega bo'ladi. Bu esa rahbarlarga va moliyaviy mutaxassislariga tezkor va to'g'ri qarorlar qabul qilishda yordam beradi.

VI. Tashkilotlar o'rtasidagi hamkorlikning rivojlanishi

Raqamli texnologiyalar yordamida tashkilotlar o'rtasidagi hamkorlik yanada rivojlanadi. Bulutli texnologiyalar va ERP tizimlari orqali turli tashkilotlar o'rtasida ma'lumotlarni tezda almashish va hamkorlik qilish mumkin. Bu esa moliyaviy ma'lumotlar, hisobotlar va boshqa

muhim hujjatlarni bir joyda saqlash va ulardan foydalangan holda hamkorlikni rivojlantirish imkonini yaratadi.

Raqamli texnologiyalar yordamida tashkilotlar o'rtasida ma'lumotlar almashinuvi tez va ishonchli bo'ladi, bu esa biznes jarayonlarining samaradorligini oshiradi va yangi imkoniyatlar yaratadi.

Xulosa va takliflar.

Buxgalteriya hisobining raqamli transformatsiyasi bugungi kunda iqtisodiyotning barcha sohalarida katta o'zgarishlarga olib kelmoqda. Raqamli texnologiyalarni joriy etish buxgalteriya tizimlarini samarali, tezkor va xatoliklardan holi qilish imkonini beradi. Shuningdek, yangi texnologiyalar yordamida tashkilotlar moliyaviy holatini aniq va real vaqt rejimida kuzatish, qarorlar qabul qilish jarayonini optimallashtirish va resurslardan samarali foydalanishni ta'minlash imkoniyatiga ega bo'lishadi.

Raqamli transformatsiyaning asosiy imkoniyatlaridan biri – buxgalteriya jarayonlarini avtomatlashtirish, bu esa ish vaqtini tejash va ish faoliyatini soddalashtirishga yordam beradi. Raqamli tizimlar yordamida moliyaviy hisobotlarni aniq va o'z vaqtida taqdim etish, xarajatlarni va daromadlarni nazorat qilish, shuningdek, ma'lumotlar xavfsizligini ta'minlash imkoniyati yaratiladi.

Biroq, raqamli transformatsiyaning joriy etilishi bilan birga bir qator muammolar ham yuzaga keladi. Texnologik to'siqlar, malakali kadrlarning yetishmasligi, xavfsizlik va maxfiylik masalalari va moliyaviy resurslar yetishmovchiligi kabi muammolarni hal qilish kerak. Shu bois, tashkilotlar raqamli texnologiyalarni muvaffaqiyatli joriy etish uchun bu masalalarni hal qilishga alohida e'tibor qaratishlari zarur.

Raqamli transformatsiya jarayonida yuzaga keladigan muammolarni bartaraf etish va imkoniyatlardan to'liq foydalanish uchun quyidagi takliflar berilishi mumkin:

1. Texnologik infratuzilmani yangilash: Tashkilotlar yangi texnologiyalarni joriy etishda o'z infratuzilmasini yangilashlari kerak. Eski tizimlarni modernizatsiya qilish va ularni yangi raqamli texnologiyalar bilan integratsiya qilish zarur.

2. Kadrlarni malakasini oshirish: Buxgalteriya mutaxassislarining malakasini oshirish va raqamli texnologiyalarni o'zlashtirish uchun treninglar va seminarlar tashkil etilishi kerak. Bu, tashkilotlarning raqamli tizimlarni muvaffaqiyatli joriy etishiga yordam beradi.

3. Kiberxavfsizlikni mustahkamlash: Ma'lumotlar xavfsizligini ta'minlash uchun zamonaviy kiberxavfsizlik choralari joriy etilishi zarur. Blokcheyn texnologiyasi va bulutli saqlash tizimlari yordamida ma'lumotlarning xavfsizligini oshirish mumkin.

4. Normativ-huquqiy bazani yangilash: Raqamli texnologiyalarni joriy etishda huquqiy va normativ asoslarni yangilash zarur. Raqamli buxgalteriya tizimlariga mos yangi qonunlar va me'yoriy hujjatlar ishlab chiqilishi lozim.

5. Resurslarni samarali boshqarish: Raqamli tizimlar yordamida tashkilotlar o'z resurslarini samarali boshqarishlari va xarajatlarni optimallashtirishlari kerak. Bu, moliyaviy barqarorlikni ta'minlashga yordam beradi.

Adabiyotlar/Jumepamypa/References:

Abad-Segura, E., et al., (2021). *Blockchain Technology for Secure Accounting Management: Research Trends Analysis*. 9(14), №:1631.

ACCA. (2022). *The Digital Accountant: Digital Skills in a Transformed World*. Association of Chartered Certified Accountants. Retrieved from <https://www.accaglobal.com>

Hasan, A. R. (2022). *Artificial Intelligence (AI) in Accounting & Auditing: A Literature Review*, 10(1), 335–350.

OECD. (2021). *Digital Transformation in Business and Tax Administration*. OECD Publishing. <https://www.oecd.org>

PwC. (2023). *Finance function of the future: How digitalization is redefining accounting*. Retrieved from <https://www.pwc.com>

Sodiqov, B. A., & Jo'rayev, T. A. (2023). *Raqamlashtirish sharoitida buxgalteriya tizimining o'zgarish tendensiyalari*. *O'zbekiston iqtisodiyoti jurnali*, (4), 30–36.

Sultan, K., Ruhi, U., & Lakhani, R. (2023) *Cybersecurity threats in digital accounting systems: Risks, challenges, and mitigation strategies*. *Journal of Accounting and Information Management*, 31(1), 77–95.

Xo'jabekova Ulug'oy Ilhom qizi (2024). *Buxgalteriya hisobiga raqamli texnologiyalarni joriy etish yo'llari*. *Tadqiqotlar.uz*, 35(2), 50–54.